narul limbii române, T. II, P. II, p. 77, după *Mat. folc.*, I, p. 492, este fără îndoială identic cu *răcăstău*, *răcăsteu*, care derivă din ung. *rekesztő* = *rekeszték* (din *rekeszteni*) « loc închis despărțit printr'o barieră », « barieră », « claustrum », « cubile seclusum ».

N. DRĂGANU

NEAZĂ

Cuvântul e cunoscut în întreg Banatul în expresia *mi-e neazĕ* (pronunțat *m-i ńazĕ* sau *ńęzĕ*) cu înțelesul de « mă înfior, am oroare de ceva, mi se face pielea ca de găină, mi-e groază și scârbă de ceva ». În materialul adunat de Hașdeu, păstrat la Muzeul Limbei Române, răposatul Liuba din satul Maidan (jud. Caraș) traduce pe *neazĕ* cu « greață sau toane (când îi vine a voma) ». Am mai găsit atestat cuvântul în Pamfile, *Agricultura la Români*, p. 252, fără indicația regiunii de unde a fost cules. Aici *neazĕ* e tradus prin « frică, teamă » și se dă și expresia « pe vremea asta cețoasă, tot omului i-i neazĕ ». E probabil că Pamfile l-a auzit dela vreun Oltean.

Fiind un element regional bănățean — sau cel mult și oltean — e firesc să ne gândim la un împrumut sârbesc. De fapt în limba sârbo-croată există cuvântul *jéza* care, pe lângă înțelesul de « boală », îl are și pe acela de « înfiorare, groază, oroare », « Schauder, Riesel, Grauseln », în expresia *hvata me jeza* cu înțelesul expresiei românești *mi-e neazĕ* (v. dicționarele lui Vuk Karadžić și Ristić-Kangrga s. v. *jéza*).

În bulgară cuvântul *ezá* există numai în blestemul: *ezáta da go spolĕti !* « lua-l-ar naiba ! » pe care îl găsim și la Aromânii din Macedonia: *iandza va ti măcă* « naiba o să te mănânce », împrumutat dintr'un graiu bulgaro-macedonean care păstrează nazalitatea (v. Capidan, *Elementul slav în dialectul aromân*, p. 70).

Forma veche a lui *jeza* sârbesc, *ezá* bulgăresc și *jandza* bulgaro-macedonean este de fapt *jędza* (*ę* = *e* nazal) atestat în textele paleoslave unde traduce pe « *μαλαχία*, *νόσος* ».

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Și în alte limbi slave există acest cuvânt cu înțelesul de « boală, furie, vrăjitoare, femeie rea » (v. *Dicționarul Etimologic* al lui Berneker s. v. *ędʼźa*). Numai în serbo-croată are înțelesul de « înfiorare, oroare », după dicționarul Academiei Jugoslave din Zagreb

BDD-A14889 © 1936-1938 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:44

(s. v. *jéza*), fiind apropiat prin etimologie populară de *jéžńa*, cu același înțeles, derivat din *jéžiti se* « sich borsteln, schaudern, schauern, Gänsehaut bekommen, grausen » (cf. *jež* « ariciu »). Iată, pe lângă răspândirea geografică a lui *neazâ*, al doilea motiv care ne face să derivăm acest cuvânt numai din serbo-croată.

În ce privește pe *ń* inițial (*ńazâ*, *ńezâ*), e posibil ca, dintr'o expresie ca *napala na ń jeza* [1]) « l-a apucat un fior, a dat groaza în el », în care *ń* este acuzativul singular masculin al pronumelui personal, pers. 3-a, să fi fost aglutinat, de Românii bilingui care au introdus cuvântul în limba română, la substantivul următor [2]).

E. PETROVICI

[1]) *Jeza* e obicinuit numai în expresia *hvata ga jeza* « îl cuprinde un fior ». Cu verbul *napadati na koga*, *napasti na koga* « anfallen » se construesc *strah* « frică », *nevolja* « nevoie », *skrb* « supărare », *žalost* « întristare », etc. (v. dicționarul Academiei iugoslave s. v. *napadati* și *napasti*). E deci posibilă această expresie și cu *jeza*. Și *strah* « frică », etc., se întâlnesc cu amândouă verbele, *hvatati* și *napadat (napasti)*: *hvata ga strah* « îl cuprinde frica ».

[2]) Un derivat al lui *jeza*, anume *jezina*, stă, după N. Drăganu (v. DR., VII, p. 134), la baza formelor oltenești și bănățene *izână*, *a izăni* și *izânit*.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14889 © 1936-1938 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:44